

Συμβούλια Ιδρυμάτων : επιτέλους τέλος

Του Νίκου Μπάρκα (Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΔΠΘ)

Ο «νόμος Γιαννάκου» δοκίμασε να αποσθλώσει εξ εφόδου τον δημόσιο χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επιλέγοντας ως πολιορκητικό κριό το «άρθρο 16», δηλαδή την θεσμική πρόνοια για την αποτροπή των δραστηριοτήτων του κεφαλαίου στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η απόπειρα συντρίφτηκε από το πανεπιστημιακό κίνημα (2006–2007), που τίναξε στον αέρα την διαφαινόμενη συνταγματική σύμπραξη του τότε νέο-φιλελεύθερου δικομματισμού.

Αντίθετα, ο «νόμος Διαμαντοπούλου» επέλεξε τη μέθοδο του κοινωνικού ναπάλμ, βοηθούσης και της ευρύτερης μνημονιακής καταιγίδας. Μια αριστοτεχνική, σε βάθος χρόνου οργανωμένη δυσφημιστική εκστρατεία (2009 – 2011) από εκατοντάδες κατευθυνόμενους δημοσιογράφους, κατέληξε σε μια ενορχηστρωμένη υστερία των καθεστωτικών ΜΜΕ για το «διαφθαρμένο δημόσιο πανεπιστήμιο» και τους «τεμπέληδες, ανίκανους λειτουργούς του».

Οι περιπτώσεις της διαπλεκόμενης ανοχής των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων μεταφράστηκαν σε κανόνα. Συνδυάστηκαν με τη συστηματική καλλιέργεια προνομιακών σχέσεων με δεκάδες «επιφανείς» πανεπιστημιακούς (αθώα δείπνα, αλλά και ένοχες οργανικές συναρτήσεις με τις δομές του κράτους) και εξασφάλισαν τη συγκρότηση ενός αδίστακτου στρατού προθύμων που, με σημαία την «αριστεία», μεθόδευσε τη συστηματική διάλυση των λειτουργικών δομών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ.

1. Laissez bronzer les Cadavres

Κορωνίδα της νομοθετικής σύλληψης ήταν τα «Συμβούλια Ιδρύματος», ολιγομελή όργανα άσχετα προς την ευρωπαϊκή ακαδημαϊκή παράδοση, τα οποία αφενός εκλέγονται με ένα απίθανης έμπνευσης εκλογικό σύστημα (μεταφερόμενες ψήφοι, ιεραρχημένης βαρύτητας, που με ευκολία μπορούν να κατευθύνονται κατάλληλα από οργανωμένα ενδο ή έξω-πανεπιστημιακά κέντρα και να μετατρέπουν μια ευπαρουσίαστη μειοψηφία σε πλειοψηφία) και αφετέρου συμπληρώνονται, κατά το αποικιοκρατικό σύστημα διορισμών (επειδή δεν υπήρχε εμπιστοσύνη στη φαντασία και τις ικανότητες των εγχώριων ζηλωτών της «μεταρρύθμισης»), από «διακεκριμένους» ακαδημαϊκούς του εξωτερικού ή εγχώριους, ανεκμετάλλευτους αδάμαντες.

Διακηρυγμένη αποστολή του νέου θεσμού ήταν η οργάνωση της φυσιογνωμίας εκάστου Ιδρύματος, η έγκριση του οικονομικού προϋπολογισμού και ο έλεγχος της εφαρμογής του. Όπως απέδειξε η περίπου διετής (2013 – 2014) βασιλεία των Συμβουλίων, εκτός από τις περιπτώσεις όπου ιδιαιζόντως εμπνευσμένοι τζιχαντιστές του νέο-φιλευθερισμού αποφάσισαν να συγκρουστούν με τους πρυτάνεις και τις συγκλήτους (που είχαν εκλεγεί πριν την εφαρμογή του νόμου), αδιαφορώντας για τα οικονομικά και διοικητικά αδιέξοδα που προκαλούσαν άμεσα ή έμμεσα στα Ιδρύματα (των οποίων την πρόοδο μυθεύονταν), κατά τα λοιπά παρέμειναν ευλαβικά στη σιωπή τους, αναζητώντας απομονωμένους χώρους συνεδριάσεων και κονδύλια για τα οδοιπορικά των μελών τους : άλλωστε τι απέμενε να οραματιστούν όταν η, τότε, Υπουργός δήλωνε πως τα Ιδρύματα πρέπει να πορευτούν στην οδό της αριστείας «ακόμη και χωρίς ηλεκτρισμό, χωρίς θέρμανση, χωρίς προσωπικό και χωρίς συγγράμματα» !!!

Η βασική τους αποστολή, λοιπόν, εξαντλήθηκε στο έργο των μετεμφυλιακών επιτροπών «εθνικής ασφάλειας», χορηγώντας πιστοποιητικά καταλληλότητας στους υποψηφίους για τα μονοπρόσωπα όργανα διοίκησης (Πρυτάνεις και Κοσμήτορες), δηλαδή αποκλείοντας όσες και όσους εμφορούνταν από επικίνδυνες ιδέες για την επαγγελία της «μονοδρόμου». Και έπραξαν πράγματι το καθήκον τους με απaráμιλλη αποτελεσματικότητα, όπου και όταν χρειάστηκε, ώστε στις λοιπές περιστάσεις να επικρατήσει ο αυτό-περιορισμός των ενοχλητικών υποψηφίων. Ήταν ζήτημα χρόνου να εγκαθιδρυθεί στο εσωτερικό της πανεπιστημιακής κοινότητας μια de facto διάκριση μεταξύ όσων μπορούσαν να διαθέτουν πιστοποιητικό εμπειρίας στην διοίκηση και των υπολοίπων (εκ του συστήματος) διαπαντός αποκλεισμένων.

2. Η κατασκευή της ιεραρχικής πυραμίδας

Τούτων δοθέντων, άρχισε ο συστηματικός «από-δημοκρατισμός» (μάλλον ο ουσιαστικός φεουδαλισμός) των δομών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης :

-κατάργηση (αρχικά και στη συνέχεια ουσιαστική συρρίκνωση) των Συνελεύσεων Τμήματος, δηλαδή των πλέον πολύ-πρόσωπων (και σε πολλές περιπτώσεις αμεσο-δημοκρατικών) διαδικασιών απόφασης,

-μεταφορά των αρμοδιοτήτων (αρχικά και στη συνέχεια ουσιαστικός έλεγχος των αποφάσεων) από τα πολυπληθή Τμήματα στις ολιγομελείς Κοσμητείες (τη Συνέλευση του Κοσμήτορα της Σχολής και με τους Προέδρους των Τμημάτων), δηλαδή σε διαδικασίες έμμεσης αντιπροσώπευσης,

-περιορισμός της εκπροσώπησης των Τμημάτων στη Σύγκλητο (δηλαδή συρρίκνωση ακόμη και των διαδικασιών έμμεσης ανάθεσης, με εκ περιτροπής αντιπροσώπευση), προς όφελος των Κοσμητόρων και των μονο-τμηματικών Σχολών (η θεσμική συγκρότηση των οποίων διευκόλυνε τον έλεγχο του σώματος με «πρόθυμες» ψήφους),

-πλήρης απαγόρευση της συμμετοχής και της ψήφου των φοιτητών και του διοικητικού προσωπικού στις εκλογές και στα συλλογικά όργανα (με εξαίρεση την εκλογή εκπροσώπου των φοιτητών στα Συμβούλια, με πλειοψηφικό σύστημα).

Απορίας άξιον είναι πως αυτές οι δομές ετερό-διοίκησης (σε συνδυασμό με το ανεξέλεγκτο σύστημα της ηλεκτρονικής ψήφου) διέλαθαν της προσοχής ανάλογων πειραματισμών «μετάβασης» από τον καιρό της Αντουανέτας μέχρι τις μέρες του Μαρκεζίνη. Ωστόσο, ουδεμία έκπληξη για το ασίγαστο μίσος προς την παράδοση του Διαφωτισμού που ενέγραφε η νέα Θερμιδώρ στα ήθη και στους θεσμούς των Ιδρυμάτων. Το επιμύθιο είναι απλό και εύδηλο : η νέα εποχή αποθεώνει τη διαπλοκή και την εξάρτηση. Σε μια παγκοσμίως καινοφανή πρωτοτυπία (αντίστοιχη διεφθαρμένων τριτο-κοσμικών ή μπρεζνιεφικών καθεστώτων), τα μέλη των Συμβουλίων είναι ταυτόχρονα ελεγκτές και ελεγχόμενοι (καθώς δεν απεμπολούν το προνόμιο της διαχείρισης κεντρικών δράσεων στα Ιδρύματα).

Η διαφωνία αποκλείεται (μέσω των Συμβουλίων) και καθηλώνεται (μέσω των Κοσμητειών που οριστικοποιούν τα εκλεκτορικά σώματα για την εξέλιξη του προσωπικού). Την παραμονή στο πανεπιστήμιο εγγυάται η συνένοχη σιωπή και η λοβοτομημένη παπαγαλία :

τοιούτους έδοξεν αρχιερείς. Και προς αποφυγή παρεξηγήσεων επιστρατεύτηκε η ερμηνευτική επέκταση της αργίας και στους δημόσιους λειτουργούς . . .

3. Για την αριστερή μελαγχολία και την ανατρεπτική αισιοδοξία των ημερών

Παρά την καταγιστική δυσφήμιση του δημόσιου πανεπιστήμιου, παρά την καταθλιπτική κοινοβουλευτική πλειοψηφία, που εξανεμίστηκε ανεπίστρεπτα αφού θέσπισε το νόμο της «αριστείας» (οι συγκινητικές στιγμές όπου η Αννούλα, ως πυρομανής παιδίσκη που επιτέλους αποκτά σπέρτα, ευχαριστεί το όλον ΠΑΣΟΚ και συγχαίρει τον Άδωνη, υπό το χειροκροτήματα των πατεντάτων δεξιών), η επικράτηση της αντι-μεταρρύθμισης δεν ήταν εύκολη, χάρη στις μάχες που δόθηκαν επί σχεδόν ένα χρόνο από το κίνημα φοιτητών και πανεπιστημιακών. Όμως η γενικευμένη υιοθέτηση της ηλεκτρονικής ψήφου και, κυρίως, το παρατεταμένο διοικητικό αδιέξοδο που προηγήθηκε της εφαρμογής του νέου νόμου, κατέληξαν στην υποταγή της πλειονότητας των πανεπιστημιακών στις διαδικασίες συναίνεσης (και ανάθεσης). Άλλωστε οι νόμοι δεν αλλάζουν τα πράγματα, αλλά επισημοποιούν μεταβολές που συντελούνται (ή επέρχονται) στο κοινωνικό έδαφος.

Μια εύκολη μεταφορά των πρόσφατων πολιτικών εξελίξεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα μπορούσε να θεωρήσει πως τα ζητήματα είναι ευκόλως αναστρέψιμα : το παγκόσμιο κύμα της εκπαιδευτικής απορρύθμισης σαν ένα πουκάμισο αδειανό, για να γίνει ο Φορτσάκης βουλευτής επικρατείας. Όμως η σημερινή, δραματική κατάσταση στο ελληνικό πανεπιστήμιο (ως οικονομική ασφυξία και εκπαιδευτική αποστελέχωση) συσκοτίζει το ζοφερό πλάνο. Οι διαδοχικές απόπειρες, νόμοι και τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά την τελευταία επταετία, πατώντας πάνω σε παλαιότερες αναθεωρήσεις και ερμηνείες του ν1268 (νόμοι Παπανδρέου και Σουφλιά), έχουν αλλοιώσει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά που προσπάθησαν να εμφυσήσουν τα κινήματα της μεταπολίτευσης στα πανεπιστήμια : τη συμμετοχική δημοκρατία, την αντι-ιεραρχική οργάνωση και την αντεστραμμένη πυραμιδική διοίκηση.

Ο χώρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αργά αλλά σταθερά, οργανικά και διαδικαστικά, ήρθε να λάβει τη μεταπολιτευτική θέση του δίπλα στους υπόλοιπους, συντηρητικούς μηχανισμούς του κράτους. Προφανώς το ν/σχ Μπαλτά προσπαθεί με επείγουσες ρυθμίσεις να αποδώσει σωστικές επανορθώσεις στο θεσμικό τερατούργημα («ένας μικρός και ευέλικτος νόμος») που άφησαν πίσω τους οι μνημονιακές κυβερνήσεις. Όμως, εκτός από το «γεια στα χέρια σας» για τις αδρές γραμμές του και παρά τις όποιες νομικές ατέλειες (και περιπτωσιακές ιδιοτέλειες) που ίσως περιπλέξουν, αντί να διευκολύνουν τα πράγματα, τα επίδικα είναι μπροστά μας. Επειδή οι μουτζαχεντίν της αντι-μεταρρύθμισης είναι συγκροτημένοι, έχουν σαφή ταξικά συμφέροντα και οργανώνουν την αντίδρασή τους. Επειδή την εμπέδωση των νομοθετικών ρυθμίσεων μπορούν να εγγυηθούν μόνο μαζικές διαδικασίες συμμετοχής. Και κυρίως διότι η συγκρότηση και η αποτελεσματικότητα των όποιων κινήματων θα κριθεί από την ιδεολογική ηγεμονία της προοπτικής ενός δημόσιου, δημοκρατικού πανεπιστήμιου.

Ανοίγει, λοιπόν, η διαβούλευση για έναν νέο καταστατικό χάρτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε αυτή τη εμπόλεμη περίοδο, με δεδομένους τους συντηρητικούς συσχετισμούς και χωρίς ένα εμπνευσμένο κινηματικό όραμα, οι προσδοκίες τείνουν να μοιάσουν στα κίτρινα φύλλα των *châtaignier de boulevard*, στροβιλιζόμενες γύρω από εργαστηριακά, εγκεφαλικά κατασκευάσματα.

Οψόμεθα, στην κρίσιμη (και ίσως έσχατη) ευκαιρία της εποχής των κερασιών.